

Harmonija evanđeoskih izvještaja o ukazivanjima G. N. I. Krista poslije uskrsnuća.

Dr Mijo Selec, vjeroučitelj.

SUMMARIUM.

Exponitur primo status quaestionis, quomodo rationalistae hypotheses criticas fundare conentur in discrepantiis Evangeliorum de apparitionibus D. N. Jesu Christi. Demonstratur exegeticā et criticā analysi textuum omnium quattuor Evangeliorum nullam contradictionem existere in textibus Evangeliorum, immo vero omnes discrepantiae apparentes omnino harmonice consociari et difficultates solvi posse prae oculis praesertim fine Evangelistarum habito. Demonstratur deinde prioritas apparitionum D. N. J. Christi Hierosolymis contra rationalistarum hypothesim, quibus illi prioritatem apparitionum D. N. J. Christi in Galilea fundare et ita eorum theoriam visionaristicam explicare conantur.

Isus živi! Nije ostao u grobu, nego je svojom moću nadvladao smrt — uskrsnuo je! Poslije uskrsnuća ukazivao se živ svojim apostolima i drugim učenicima. Razgovarao je s njima, dao se doticati, blagovao je s njima i tako je uvjerio svoje, da je doista uskrsnuo sa pravim svojim realnim tijelom. To uvjerenje učinilo je od plašljivih ribara neustrašive vjеровjesnike. To uvjerenje je temelj raširenju kršćanstva. Uskrsnuće Kristovo je čvrsta točka, na koju apostoli upiru svoje propovijedanje, kako pregnantno ističe apostol Pavao: »Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo praedicatio nostra, inanis est et fides vestra.«¹

Apologetima je uskrsnuće Isusovo najjači dokaz božanstva Isusova. To priznaju i sami protivnici Kristova božanstva. David Friedrich Strauss najduhovitiji i najznamenitiji od sviju racionalista (kako ga naziva Felder), od čije se ba-

¹ I. Kor. 15, 14.

štine hrane i dan danas »kritici«, priznaje bez okolišanja: »Den Mittelpunkt des Mittelpunktes, das eigentliche Herz des Christentums bildet die Auferstehung Jesu.«² Isto priznaje i Arnold Meyer u uvodu svog djela »Die Auferstehung Christi«.³

Upravo radi toga, što je uskrsnuće Isusovo dokaz Njegovoga božanstva, nastojahu neprijatelji Kristovi, počamši od židovskih poglavara svećeničkih,⁴ poganskog filozofa Celsa, Porfirija i Julijana Apostate, pa do racionalista svake boje zadnjih dvaju stoljeća, opovrgnuti činjenicu Isusova uskrsnuća. Boj protiv uskrsnuća Isusova jest dakle star kao i samo kršćanstvo, a i oružje je u bitnosti ostalo uvijek isto. Židovi optuživahu učenike Isusove, da su bili varalice. Poganinu Celzu se uskrsnuće rodilo u uzbuđenoj fantaziji histeričke žene i u sanjama i vizijama poglavica jedne družine varalica, bilo da su sami bili bijedne žrtve bolesnih i grčkom mitologijom nadahnutih predodžbi, bilo da su te sanjarije izmislili, da druge prevare. Strass i Renan nijesu ništa novo kazali.⁵

Da je Isus doista na križu umro, ne treba više danas dokazivati.⁶ Hipoteza o prividnoj smrti Isusovoj je zauvijek pokopana. To priznaje i Straus: »Ein halbtot aus dem Grabe Hervorgekrochener, sich Umcherschleichender, der Aertzlichen Pflege, des Verbändes, der Stärkung und Schonung Bedürftiger und am Ende doch dem Leiden Erliegender konnte auf die Jünger unmöglich den Eindruck des Siegers über Tod und Grab, des Lebensfürsten, machen, der ihrem späteren Auftreten zugrunde lag. Ein solcher Wiederaufleben hätte den Ein-

² Strauss: Die Haben und die Gängen, 1865, 125; kod Felder Jesus Christus II. 473.

³ Die Auferstehung Christi ist von Anfang an ein Mittelpunkt der christlichen Verkündigung, ein Hauptstück des christlichen Glaubens gewesen. Meyer: Die Auferstehung Chr. 1905. str. 1.

⁴ Mat. 28, 13—15.

⁵ Dr. Gerhard Esser: Jesus Christus der göttliche Lehrer der Menschheit — Esser-Mausbach: Religion, Christentum Kirche II. B. 1914. s. 156 (280.).

⁶ Da je Isus umro, priznaje i panteist Baruch Spinoza (1632—1677.), kad u 25. listu na Oldenburga tvrdi, da se smrt i pokop Isusov ima uzeti doslovno, a uskrsnuće alegorički. — Muser: Die Auferstehung Jesu und ihre neuesten Kritiker. Paderborn 1914., str. 5. i 6.

druck den er im Leben und Tod auf sie gemacht hatte, nur schwächen, denselben höchstens elegisch ausklingen lassen, unmöglich aber ihre Trauer in Begeisterung verwandeln, ihre Verehrung zur Anbetung steigern können.«⁷

Sv. pisci ne govore ništa o samom činu uskrsnuća Isusova, već samo o praznom grobu i ukazivanjima Gospodinovima. Te dvije činjenice pretpostavljaju uskrsnuće Isusovo.

Na njih se obaraju racionaliste, da poruše uskrsnuće Isusovo. Pobijajući ili tumačeći te dvije činjenice veoma se rado pozivlju na različnosti i prividna protuslovlja u zveštajima sv. evanđelista o tim činjenicama. Prvi, koji su te različnosti nazvali protuslovljima, radi kojih evanđeoski izvještaji ne zaslužuju vjerodostojnost, bijahu Reimarus i Lessing.⁸ Za njima se povadaju svi liberalni teolozi protestantski. Noviji liberalni teolozi ne vide samo u razlikama protuslovlja, već si utvaraju, da su u tim razlikama ili protuslovljima našli put, kojim se može slijediti postepeni razvitak legende o uskrsnuću Isusovu.⁹

Razlike ili poteškoće, o koje se spotiču »kritici«, jesu ove:

1. Evanđeliste se razilaze u određenju dana, kada su pobožne žene došle na grob Isusov. Po Mateju su žene došle na grob u subotu u večer, a po ostalim evanđelistima došle su u jutro dan iza subote.

2. Marko, Luka i Ivan se razilaze u poblížoj oznaci vremena. Marko kaže, da su žene došle na grob vrlo rano, kad je sunce već izašlo; Luka: vrlo rano; a Ivan: rano, dok je još bila tama.

⁷ Strauss: Das Leben Jesu, XII, Stereotyp Auflage Bonn 1902. str. I. 153 s., II. 648 ss.; v. kod Felder: Jesus Christus II. B. str. 523.

⁸ 1774—1778. izdao je Lessing u svojim spisima »Zur Geschichte und Literatur, aus den Schätzen der herzoglichen Bibliothek zu Wolfenbüttel« Reimarusove »Fragmente eines Ungenanten«. Na napadaje na te spise odgovara Lessing 1788. sa »Eine Duplik«, gdje iznaša 10 protuslovlja u izvještajima o ukazivanjima. Deutsche National Literatur — Lessings Werke, XII. T. Durch die »Wolfenbüttler Fragmente« hervorgerufene Streitschriften, herausgegeben von Dr. Boxberger. Berlin und Stuttgart. Str. 32 i slj.

⁹ Dr. P. Wendland: Die Urchristlichen Literaturformen str. 278. Handbuch zum Neuen Testament i. B. III. T. H. Lietzmann. Tübingen 1912.

3. Postavljanje straže na grob Isusov, kao i odlazak stražara sa groba, spominje samo Matej.

4. Marko i Luka ističu kao svrhu polaska žena na grob Spasiteljev pomazanje tijela Isusova, Matej: vidjeti grob, a Ivan ne spominje svrhe.

5. Razilaze se i u broju žena, koje su išle na grob. Matej spominje: Mariju Magdalenu i drugu Mariju; Marko: Mariju Magdalenu, Mariju Jakobovu i Salomu; Luka: Mariju Magdalenu, Ivana i Mariju Jakobovu; Ivan spominje samo Mariju Magdalenu.

6. Prema Mateju odvalio je anđeo grobni kamen na očigled žena, a po ostalim evanđelistima nalaze žene već odvaljen kamen sa groba.

7. Matej i Marko spominju jednog anđela, a Luka i Ivan spominju dva anđela. Kod Mateja sjedi anđeo na kamenu izvan groba; kod Marka sjedi u grobu s desne strane; kod Luke stoje anđeli kraj žena u grobu; kod Ivana sjede anđeli jedan kraj mjesta, gdje je bila glava Isusova, a drugi na mjestu, gdje bijahu noge Isusove.

8. Razlikuju se u izvješćivanju razgovora žena sa anđelom. Prvi dio govora anđelova ženama, uvjeravanje, da je Isus uskrsnuo, je kod sinoptika po smislu isti, dok Ivan toga nema. Drugi dio govora anđelova, koji također Ivan nema, čini se, da se razlikuje kod sinoptika, jer kod Mateja i Marka anđeo šalje žene učenicima, da im jave, da će Isusa vidjeti u Galileji, a kod Luke ih anđeo podsjeća na proročanstvo Isusovo, koje je prorekao u Galileji o svojoj smrti i uskrsnuću treći dan.

9. Nakon što su žene od anđela čule vijest o uskrsnuću Isusovu, kod Mateja trče, da jave učenicima veselu vijest, te im se na putu ukaže Isus; kod Marka iziđavši iz groba bježe i ne kazuju nikome ništa; kod Luke idu žene javiti apostolima, ali im ovi ne vjeruju.

10. Da se Isus ukazao ženama spominju Matej, Marko i Ivan. Po Mateju ukazao se Isus ženama na povratku sa groba i šalje preko njih poruku apostolima, da će ga vidjeti u Galileji (28, 9—11.). Marko (16, 9. 10.) spominje, da se Isus ukazao prvoj Mariji Magdaleni, a ona je to javila apostolima, koji joj nijesu vjerovali. Luka ne spominje, da se Isus ukazao ženama.

Ivan odmah iza odgovora Marije Magdalene na pitanje anđelovo: *mulier, quid ploras?* veli, da se Isus ukazao Mariji Magdaleni kod groba i šalje je k apostolima, da im kaže: »*Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum, et Deum vestrum*«, a uputu u Galileju ne spominje. (Iv. 20, 13.—18.)

Matej (28, 16 ss.) izvješćuje jedno ukazanje Gospodinovo učenicima i to u Galileji, što odgovara po njemu izvješćenoj uputi na učenike, da idu u Galileju; Marko pako usuprot upute u Galileju spominje ukazanje dvojici učenika, koji su išli u Emaus; Luka izvješćuje samo jeruzalemska ukazanja; Ivan opet izvješćuje i jeruzalemska i galilejska ukazivanja.

11. Sv. Pavao u I. poslanici Korinćanima (15, 5—8.) spominje 5 ukazanja (šesto ukazanje bilo je njemu na putu u Damasak). Ukazanje ženama i dvojici učenika, koji su išli u Emaus, ne spominje Pavao, dok spominje ukazanje pet stotini braće, o kojem šute evanđeliste. Isto tako šute evanđeliste o ukazanju Jakobu (I. Kor. 15, 7.).

13. Kod Marka (16, 13.) jedanaestorica ne vjeruju dvojici učenika, koji su došli iz Emausa, dok kod Luke (24, 34. 35.) vjeruju.

14. Kod Marka (16, 14.) kori Isus jedanaestoricu radi nevjere tik pred svojim uzašašćem na nebo.

15. Isus u Jeruzalemu zapovijeda apostolima, da ostanu u Jeruzalemu (Luka 24, 49.), dok se ne obuku u silu s visine. Kako su dakle išli u Galileju?

16. Iz Lukina evanđelja se čini, da je Isus uzašao na nebo isti dan, kad je i uskrsnuo. U Djelima apostolskim kaže Luka, da je Isu uzašao na nebo 40 dana poslije svog uskrsnuća (Dj. ap. 1, 3.).

Poradi ovih razlika osporavaju racionalistički kritici evanđeoskim izvještajima historijsku vjerodostojnost¹⁰ i sma-

¹⁰ Meyer kaže za ove izvještaje »... dass irgend etwas wichtiges geschehen ist, daran ist ja gar kein Zweifel. Die Erscheinungen, die Paulus aufzählt, stehen ja ohnehin fest; aber wie steht es um mit dem übrigen? Hier finden sich nun doch Widersprüche über Dinge, über die die Urgemeinde eigentlich hätte klar sein müssen, wenn die Erzählungen vom leeren Grab irgendwie auf Wirklichkeit zurückgehen: War Maria Magdalena allein am Grabe, und ruht die ganze Kunde davon auf ihrem Zeugnis?... war nun

traju ih ravnopravnima apokrifnim spisima, iz kojih treba kritičkim okom tražiti zrnce istine.

David Friedrich Strauss izgradio je na razlikama u izvještajima o događajima poslije Isusova uskrsnuća hipotezu vizija. Svoju hipotezu dokazuje ovako:

Prvi, koji izvješćuje o uskrsnuću, jest Pavao, koji nije očevidac. »Also für's Erste, die Aussage eines Augenzeugen über die Erscheinungen, auf denen der Glaube an die Auferstehung Jesu ursprünglich beruhte, haben wir nicht. Für's zweite, derjenige Zeuge, von dem wir annehmen können, dass er seinen Bericht aus dem Munde von Augenzeugen genommen habe, der Apostel Paulus, führt uns über die Thatsache, dass diese Augenzeugen eben fest daran glaubten, Jesum als wiederbelebten wahrgenommen zu haben, nicht hinaus. Wollen wir näheres erfahren, so müssen wir uns an die Evangelisten wenden, und das sind nun schon Zeugen, von deren keinem wir, wie von Paulus, ohne Weiteres voraussetzen können, dass er seinen Bericht aus dem Munde von Augenzeugen empfangen habe. Ihr Zeugnis hat mithin zum Voraus schon nicht das Gewicht, das es haben müsste, um die Last der Unwahrscheinlichkeit dessen, wofür es zeugt, abwiegen zu können. Dazu kommt

---

wirklich sie allein, ... am Grabe gewesen oder noch eine oder zwei Frauen bei ihr? War der Stein fort gewesen, oder sahen sie, wie der Stein fortgewälzt wurde? ... Ueber wichtigste Einzelzüge, von denen die richtige Auffassung der Ereignisse durchaus abhängt, über die Klarheit vorhanden sein müsste, wenn überhaupt Verlass auf den ganzen Erzählungszusammenhang sein soll, herrscht in der urchristlichen, auch in der biblischen Berichterstattung keine Uebereinstimmung. Dadurch wird bestätigt, dass wir es hier nicht mit einer Reihe von mehr oder minder glaubwürdigen Berichten über wirkliche Ereignisse zu tun haben, sondern mit Erzählungen, die sich von sehr einfachen Anfängen aus allmählich auseinander und an einander entwickelt haben, wie es eben die Christenheit nöthig hatte und wie es ihrer fortschreitenden Glaubensentwicklung entsprach. Meyer: Die Auferstehung Christi, str. 91—93.

Strauss kaže: ... diese und einige andere untergeordnete Abweichungen bringen wir nicht einmal besonders in Anschlag, da auch ohne sie klar genug ist, dass wir an den evangelischen Berichten von den Erscheinungen des Auferstandenen keine Zeugnisse der Art haben, wie sie sein müssten um uns zu nöthigen, lieber die unerhörte Thatsache, die sie betreffen, für geschehen anzunehmen, als vorauszusetzen, dass die Berichte auf Irrthum beruhen. Strauss: Das Leben Jesu 375.

aber, dass die Erzählungen der Evangelisten sowohl mit den Angaben des Apostols Paulus, als unter sich selbst, in vielfachem Widerspruche stehen.«¹¹ Uspoređujući uputu Isusovu na učenike preko anđela, da idu u Galileju i ukazanje u Galileji kod Mateja sa Lukinim ukazivanjima u Jeruzalemu postavlja alternativu: ili imade pravo Matej ili Luka; obojica ne mogu imati pravo.¹² Pristaje uz to, da imade Matej pravo sa svojim prvim i zadnjim ukazanjem u Galileji. Ukazanje Isusovo ženama, pošto mu je u protuslovlju sa uputom u Galileju, smatra kasnijim dodatkom.¹³ Podavajući uputi u Galileju ekskluzivni karakter, tvrdi, da je prvo ukazanje imao Petar u Galileji, a poslije njega ostali učenici. Apostoli su naime pobjegli u svoju domovinu Galileju, gdje su manje na dohvat partaji velikih svećenika. Što Matej i Marko tvrde, da su na zapovijed Isusovu išli u Galileju, to je samo poljepšavanje njihova bijega. U Galileji su imali subjektivne vizije, iz kojih se razvila vjera u uskrsnuće Njegovo.¹⁴

Strausovu teoriju vizija objeručke je prihvatila racionalistička teologija i nastoji je »znanstveno« dokazati. Kako ta teorija počiva na prvenstvu (hronološkom) galilejskih ukazanja, to većina protestantskih teologa napinje sve sile, da dokaže prioritet galilejskih ukazivanja.¹⁵

(Nastavit će se.)

¹¹ Strauss: Das Leben Jesu 369.

¹² ... sie ist ein späteres Einschiebsel, nicht in unsern Matthäus text, sondern in die Darstellung, welche der erste Evangelist seiner Auferstehungsgeschichte zu Grunde legte, in die er aber hier einen mit derselben schlechthin unverträglichen Zug eingetragen hat. Denken wir uns diese Erscheinung weg, so stimmt seine Erzählung aufs beste mit sich zusammen. Strauss: Das Leben Jesu 398.

¹³ Strauss: Das Leben Jesu str. 371 i slj.

¹⁴ Harnak također stavlja prva ukazivanja u Galileju. Loofs: Die Auferstehungsberichte und ihr Wert. Tübingen 1908, str. 7.

¹⁵ Istu alternativu postavlja Lepsius u »Die Auferstehungsberichte«. Berlin 1902., str. 9 i 10.